

Lari Lappalainen

Ohjaaja, konsultti vai opettaja?

Ulkopuolisen ohjaajan vaikutus työryhmälähtöisessä tilausdokumentissa

---

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi AMK

Radio- ja TV-ilmaisu

Opinnäytetyö

26.2.2013

Tekijä(t) Otsikko	Lari Lappalainen Ohjaaja, konsultti vai opettaja?
Sivumäärä Aika	15 sivua + 5 liitettä 25.2.2013
Tutkinto	Medianomi AMK
Koulutusohjelma	Viestintä
Suuntautumisvaihtoehto	Radio- ja TV-ilmaisu
Ohjaaja(t)	Lehtori Pekka Korvenoja
<p>Ohjaaja, konsultti vai opettaja? –käsittelee ulkopuolisen ohjaajan käyttämistä dokumenttielokuvassa, jossa muut toimijat eivät ole media-alan ammattilaisia, vaan tilaajan määräämä työryhmä. Ohjaajan tulee tällaisessa tilanteessa omaksua monenlaisia rooleja, joista itse ohjaustyö on vain pieni osa. Lisäksi työssä tarkastellaan dokumenttielokuvan rajoja ja muotoa tukeutuen muun muassa John Websterin teorioihin. Työssä pohditaan millaista elokuvallista tuotosta voidaan kutsua dokumenttielokuvaksi. Voiko työn tilaaja määrittää dokumenttielokuvan sisältöä jo ennakkolinjauksilla niin tarkasti, että dokumentaarinen osuus on vaarassa kuihtua ennakkoon valituiksi mielipiteiksi?</p> <p>Opinnäytetyön teososa on <i>Kun neljästä tuli yksi</i> –dokumenttielokuva, joka käsittelee Helsingin keskusta-alueen seurakuntien yhdistämistä. Dokumentti koostuu entisten ja nykyisten työntekijöiden sekä luottamushenkilöiden haastatteluista. Projektiraporttimaisen lähestymistavan lisäksi aineistona on käytetty <i>Kun neljästä tuli yksi</i> –dokumentin työryhmän kokouspöytäkirjoja ja muita tarkoitusta varten tuotettua kirjallista materiaalia. Työssä käydään seikkaperäisesti läpi työn kulkua aina toimeksiannosta haastateltavien valintaan ja lopulliseen leikkaukseen.</p> <p>Työn lopputuloksena todetaan, että toimiessaan amatööri työryhmän luotsina, ohjaajan on otettava tuloksesta huomattavasti tavallista isompi vastuu, eikä se välttämättä ole täysin ongelmaton. Kaikkein eniten tämänkaltaisen projekti tarvitsisi tuottajaa, joka pitäisi etenemisen toivotulla uralla.</p>	
Avainsanat	Ohjaaja, dokumentti, tilaustyö, työryhmä

Author(s) Title	Lari Lappalainen Director, Consultant or Teacher?
Number of Pages Date	15 pages + 5 appendices 25 February 2013
Degree	Bachelor of Arts
Degree Programme	Film and Television
Specialisation option	Television and Radio Work
Instructor(s)	Pekka Korvenoja, Lecturer
<p>The present thesis titled <i>Director, Consultant or Teacher?</i> –focuses on using an outside director in a documentary film, in which the rest of the participants are not media-pros, but conversely a workgroup determined by the client. In a situation like this, the director must assume a myriad of roles, of which the actual task of directing is but a small part. The thesis also looks into the boundaries and different forms of documentary films, relying on theories of John Webster, among others.</p> <p>The thesis also ponders on to what extent a cinematic production can be called a documentary film. The following question is posed: Is it possible that the client can pre-define the content of a documentary film so precisely that the actual documentary part is at risk of becoming but a selection of chosen opinions?</p> <p>The thesis also includes a documentary film, <i>Kun neljästä tuli yksi (When Four Became One)</i>. The documentary deals with the merger of the four congregations in central Helsinki. The documentary consists of interviews of former and present employees and trustees of the congregation. The present thesis has been written in a project report-like manner. In addition, meeting minutes and other written documents produced for and by the documentary workgroup has been used as material. The thesis takes a detailed look into the work process, starting from the actual assignment and ending with the final cut of the film.</p> <p>As a result we see, that when acting as a pilot of an amateur workgroup, the director must assume a greater than usual responsibility of the end results, and that might prove problematic. What a project such as this needs most, is a producer, who would keep the progress on a pre-determined course.</p>	
Keywords	Director, documentary, commissioned work, workgroup

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Onko kyseessä dokumenttielokuva?	2
2.1	Dokumenttielokuvan käsitteitä ja muotoja	3
2.2	Ohjaaja dokumenttielokuvan pilottina	6
3	Toimeksiannosta työryhmään	7
3.1	Työryhmä	7
3.2	Työnjako	8
4	Haastattelut: Mielenpitoita vai näyttelyä?	9
4.1	Ennakkosensuuria ja suuntaa haastateltavien valinnoilla	10
4.2	Kysymyksenasettelun problematiikkaa	11
5	Valmistuvan työn haasteita – kuka päättää?	12
6	Yhteenveto	14
	Lähteet	16

Liitteet

Liite 1. Kun neljästä tuli yksi –dokumenttielokuva (DVD 2009)

Liite 2. Kirkkoherran toimeksianto

Liite 3. Tuomiorovastin kirje

Liite 4. Graafinen käsikirjoitusrunko

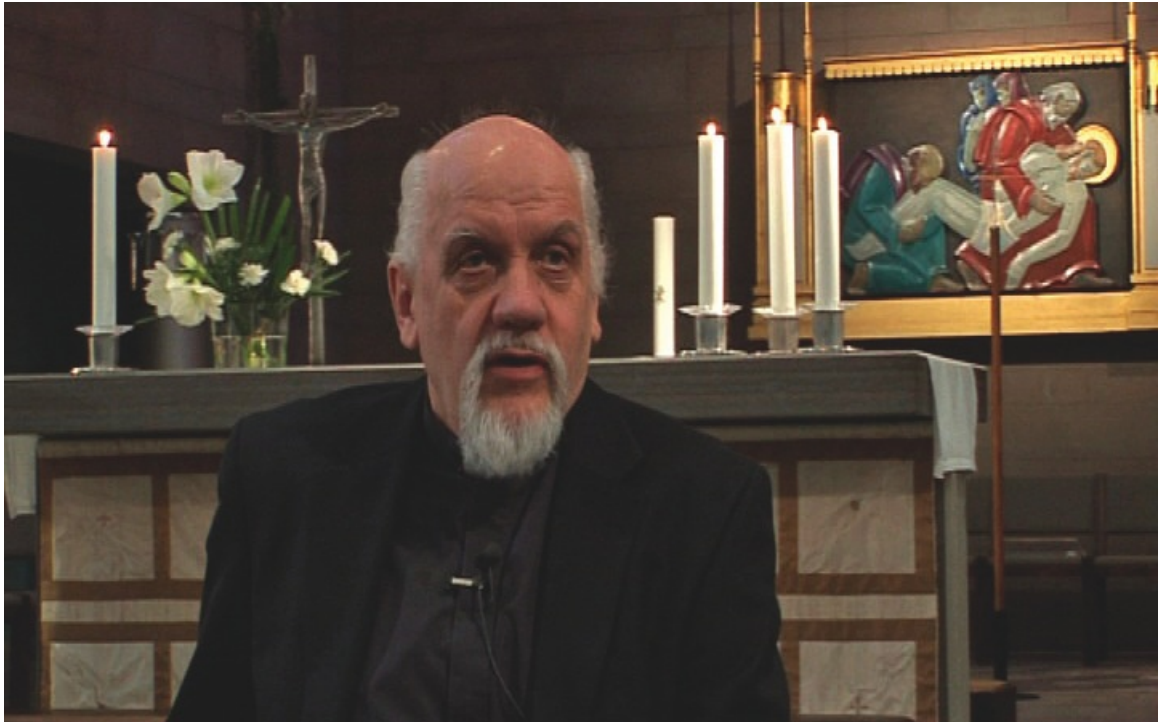
Liite 5. Työryhmän muistiot 9.9.2008 – 20.1.2009, 5 kappaletta

1 Johdanto

Monimuoto-opinnäytetyöni teososa *Kun neljästä tuli yksi* on tilaustyö Helsingin tuomiokirkkoseurakunnalle. Kyseessä on tietynlainen dokumenttielokuva, johon työtä tilattaessa määriteltiin työryhmä, jonka johdolla videota lähdettiin rakentamaan. Työryhmä koostui ohjaajan lisäksi seurakunnan työntekijöistä, joista vain yhdellä, eli kuvaajalla, oli kokemusta videomateriaalin työstämisestä ja haastatteluina toteutettavan elokuvan työnkulusta ja haasteista.

Kun neljästä tuli yksi käsittelee Helsingin tuomiokirkkoseurakunnan yhdistymisen kymmenvuotista taivalta. Agricolan, Johanneksen, Suomenlinnan, Vanhankirkon ja Tuomiokirkon kirkkopiirit yhdistettiin vuonna 1999 yhdeksi seurakunnaksi, joka sai nimen Tuomiokirkkoseurakunta. Seurakunnat itse vastustivat yhdistymistä viimeiseen asti, ja kun se lopulta tapahtui, ei juuri mikään muuttunut. Elettiin poteroissa, eikä varsinaista hallinnollista uudistusta saatu aikaan kuin vasta vuonna 2004, jolloin piispantarkastuksen yhteydessä alulle laitettu hallinnon uudistus eli HAU pantiin käytäntöön. Vuonna 2009, 10 vuotta virallisesta yhdistymisestä, monet ovat sitä mieltä, että yhdistyminen oli hyvästä ja tarpeellista tehdä, mutta soraääniäkin löytyy joukosta. Joidenkin mielestä prosessi on vieläkin kesken, kun taas toisten mielestä seurakunta hallintoineen on yksi suuri prosessi, jonka tuleekin muuttua ja elää, eikä valmista voi tullakaan.

Elokuvan tarkoituksena oli korvata perinteinen tyyli dokumentoida ison organisaation virstanpylväitä, eli tutkijan luoma laaja kirjallinen tuotos tai vuosikirjatyyppinen ratkaisu. Päätös tilata elokuva minulta meni samaan pakettiin nuorisotila God's gasin kymmenvuotista elinkaarta dokumentoivan elokuvan kanssa. Vaikka tilaaja ja sekä aika- että viitekehys laajimmillaan (seurakunta) on sama ja työparina minulla oli sama kuvaaja, jonka kanssa teimme töitä projektien parissa päällekkäin, olivat prosessit kuin kahdesta eri maailmasta – toiseen sain vapaat kädet, toiseen ison työryhmän valvomaan tuotoksen jokaista vaihetta.

Kuva 1: Ruudunkaappaus elokuvasta *Kun neljästä tuli yksi*

Opinnäytetyöni tarkastelun kohteena onkin juuri työprosessin kulku, roolit työryhmässä ja työn jakautuminen *Kun neljästä tuli yksi* –dokumenttielokuvan teon yhteydessä. Minkälaisia rooleja ulkopuolinen ohjaaja joutuu omaksumaan amatöörityöryhmän kanssa? Kuinka paljon lopulliseen tuotteeseen voi vaikuttaa, kun raamit, ja joissain osioissa jopa sävy, on hyvinkin tarkasti määritelty jo tilaajan toimeksiannossa? (Liite 1., kirkkoherran toimeksianto) Onko tämänkaltaisessa produktiossa oikein edes puhua ohjaajasta ja työryhmästä, vai onko kyseessä enemmänkin koordinaattorin, konsultin tai jopa opettajan työ?

2 Onko kyseessä dokumenttielokuva?

Alkuun on pohdittava kysymystä, onko audiovisuaalinen tuotanto, jonka työprosessia tutkimme, dokumenttielokuva, vai jotain aivan muuta? Voiko dokumentiksi kutsua yrityksen tai organisaation tilauksesta tehtävää tuotosta, jonka lähtöpremissi ja kysymyksenasettelu on kiinteä, ja lopputulokseksi kelpaa vain tietyllä tavalla ulospantu tuote, jonka työryhmä on sisällön ja osin muodonkin puolesta tarkastanut? Mielestäni kysy-

myksessä ei kuitenkaan ole yritysvideo tai yritysesittely, sillä *Kun neljästä tuli yksi* on menneen historian läpikäyntiä ja, joskin pehmein ottein ja puuvillahansikkaat kädessä, kriittistä tarkastelua. Yritysesittelyksi tai mainokseksi elokuva on myös liian pitkä, yli kaksikymmentä minuuttia. Lopputulos ei yritä antaa kattavaa kuvaa siitä, millainen Tuomiokirkkoseurakunta organisaationa tai hallintorakenteeltaan on tänä päivänä. Se ei myöskään mainosta: elokuva ei kutsu mukaan Tuomiokirkon toimintoihin, eikä sitä ole muutenkaan puettu kovinkaan myyvään muotoon. Vaikka elokuvassa päästäänkin vaikeuksien kautta voittoon, ei siitä myöskään jää vaikutelmaa, että Tuomiokirkko olisi jotenkin erityisen houkutteleva työnantaja tai että sen työilmapiirissä olisi jotain poikkeuksellisen hienoa. Videohistoriikki tai videovuosikirja voisi olla terminä lähimpänä to- tuutta, mutta ainakaan toistaiseksi edellä mainitun kaltaisia termejä ei vielä löydy va- kiintuneina audiovisuaalisen alan sanakirjoista, vaikka sellaisia kuitenkin tehdään.

2.1 Dokumenttielokuvan käsitteitä ja muotoja

”Kaikki elokuvat ovat dokumentteja, mutta kaikki elokuvat eivät ole dokumenttielokuvia” (Aaltonen 2006, 33) .

Mikä sitten ylipäänsä on dokumenttielokuva, ja voiko tätä tuotetta sellaiseksi kuvata? Dokumenttielokuvaa on perinteisesti pidetty todellisuuden kuvauksena toisin kuin elo- kuvafiktiota. Todellisuusaspekti nostetaan usein esille heti alkuunsa dokumenttieloku- vasta puhuttaessa, kun taas keskustelu ja arviot teoksen elokuvamaisuudesta sekä sen visuaalisista- ja taiteellisista ominaisuuksista jäävät vähemmälle.

Jari Sedergrenin ja Ilkka Kippolan kirjassa *Dokumentin ytimessä* -dokumenttielokuvalla annetaan yksinkertainen työmääritelmä: ei-fiktiivinen elokuva kertoo ainakin pääosin siitä maailmasta, minkä se asettaa näytteille. Sen sijaan fiktiivinen elokuva laajentaa perspektiiviä näyttämänsä ulkopuolelle (Kippola & Sedergren 2009, 18.).

Yhden helppolukuisen näkökulman asiaankuuluvine jaotteluineen tarjoaa dokumenta- risti John Webster. Hänen mielestään dokumenttielokuvassa on viisi selvästi erottuvaa tyyliisuuntaa. Ensimmäinen on Griersonilainen dramatisoitu todellisuus, jonka sisällön selittää kertoja. Toiseen tyyliisuuntaan Webster luokittelee sekä *cinéma vérité*n ja *direct cineman*. (Webster 1998, 152–153)

Dokumenttielokuvan kolmannen tyyliisuunnan muodostaa Websterin mukaan puhuva

pää. ”1970-luvulla dokumenttielokuvaan syntyi erittäin epäelokuvallinen ja nyttemmin surullisen yleinen piirre: haastattelu eli puhuva pää”. (Webster 1998, 153) Tarkasteluna olevan elokuvan runko koostuu nimenomaan puhuvista päistä, mutta tässä yhteydessä sitä ei vielä voitane käyttää produktion määrittämiseksi dokumenttielokuvaksi.

Neljäntenä tyyliä Webster pitää puhuva pään ja dramatisoidun todellisuuden tai *cinéma vérité* yhdistelmää. Haastattelujen puhuvat päät sekoitetaan muun materiaalin sekaan. Tätä dokumenttielokuvan muotoa käytetään nykyisin ehkäpä eniten. Websterin mukaan haastattelut tämänkaltaisessa dokumenttityypissä ovat joko rakenteellisia tai älyllisiä. Rakenteellisella hän tarkoittaa sitä, että haastateltava selittää tapahtumien kulkua ja älyllisellä sitä, että joukko haastateltavia 9 esittää näkökantansa aiheeseen. Usein näkökannat ovat tarkoituksellisen ristiriitaisia, jotta kolikon molemmat puolet saadaan esiteltyä. (Webster 1998, 154.)

Viides ja Websterin oma suosikki on subjektiivinen dokumentti, jossa tekijä suhteuttaa aiheensa omaan maailmaansa ja omiin kokemuksiinsa. Hän näkee subjektiivisen dokumentin edistyksellisimpänä kehitysasteena, jossa ”tekijät alkavat ymmärtää dokumentin vahvuudet ja rajoitukset”. (Webster 1998, 154–155.)

Dokumenttigenren sisällä *Kun neljästä tuli yksi* ei sijoitu laajalla skaalalla taiteelliseksi ja viihteelliseksi miellettyyn elokuvapäähän, mutta siinä ei myöskään ole TV-dokumentin journalistiseen lähestymistapaan tarpeeksi terävää, otetta tutkittavaan aiheeseen, aihe ei ole yleismaailmallisesti kiinnostava, eikä suuria paljastuksiakaan ole luvassa. Tämä muun muassa siksi, että haastateltavat oli määritelty etukäteen, jotta aiheeseen kärkevimmillä mielipiteillä varustetut hahmot jäivät heti kättelyssä aiheen ulkopuolelle.

2.2 Nicholsin moodit dokumenttielokuvan määrittelyssä

Dokumentteja luokitellaan usein myös Bill Nicholsin moodien mukaan. Nichols, joka on 1990-luvun merkittävimpiä elokuvateoreetikoita, on erityisen kiinnostunut dokumenttielokuvista. Hän loi aluksi neljän mallin, eli moodin luokitusjärjestelmän joka sittemmin laajeni kuuteen moodiin. Niitä käyttämällä dokumenttielokuvia luokitellaan erilaisiin arkityyppihin sen pohjalta, miten ne lähestyvät ja esittävät kuvaamaansa todellisuutta. Moodeista ensimmäiset neljä olivat *selittävä, havainnoiva, osallistuva ja refleksiivinen*. Nichols lisäsi myöhemmin sarjaan kaksi moodia, eli *poettisen ja performatiivisen*, sillä

aikaisempaan moodilistaan kohdistunut kritiikki näytti, että neljän moodin luokitus ei vielä riittänyt. (Aaltonen 2006, 81—83.)

Selittävässä moodissa katsojaa puhutellaan kertojanäänellä tai kuvatekstillä suoraan. Ns. Jumalan ääni on yksi tämän mallin tunnuspiirteistä. Tekstillä on tässä moodissa jopa kuvaa merkittävämpi rooli selittävänä elementtinä. Aaltosen mukaan teksti jopa dominoi kuvaa. Selittävän moodin malliset dokumenttielokuvat ovat usein informatiivisia luonteeltaan. (Aaltonen 2006, 82.)

Havainnoivan moodin kamera tallentaa eli havainnoi tapahtumia. Tässä moodissa ylimääräisiä valoja, lavasteita tai muuta rekvisiittaa ei käytetä, eikä kuvaustilanteita tai paikkoja järjestetä. Ohjaajan pyrkimyksenä on tallentaa henkilöiden elämää mahdollisimman autenttisesti ja jopa unohtaisivat kameran olemassaolon. (Aaltonen 2006, 82.) Osallistuvassa moodissa dokumentaristi on elokuvassa voimakkaasti mukana. Hän saattaa osallistua dokumentin tapahtumiin moninaisilla tavoilla, tai vaikkapa toimia haastattelijana tai kertojana kameran edessä. Osallistuvassa moodissa tekijällä ei vain pyri tarkkailemaan maailmaa objektiivisesti kameran kautta, vaan hänellä on selkeä rooli lopputuotteessa. Esimerkiksi Michael Mooren dokumentit *Bowling for Columbine* (2002) ja *Fahrenheit 911* (2004) tai Louis Theroux:n TV-dokumentit ovat tähän moodiin kuuluvia. (Aaltonen 2006, 82.)

Refleksiivisen moodin dokumenteissa katsojalle tehdään selväksi, että dokumentin taustalla, oli se kuinka objektiivinen hyvänsä, on valtavasti subjektiivisia valintoja, joista elokuvan todellisuus rakentuu. Aaltosen mielestä refleksiivisessä moodissa ei pelkästään näytetä yleisölle dokumentin keinotekoisuutta, vaan myös asettaa sen kyseenalaiseksi. (Aaltonen 2006, 82.)

Poeettisen moodin alle luokitellaan usein kokeellista dokumenttielokuvaa, jossa tekijä vaikuttaa keskeisesti sisältöön. Erona osallistuvaan moodiin poeettisessa moodissa dokumentaristi saattaa rakentaa elokuvan kokonaisuuden täysin oman visionsa mukaiseksi. Poeettisessa moodissa tapahtuma-aika tai -paikka eivät tule välttämättä selväksi, vaan tärkeintä on tunnesisällöt ja tunnelma. (Aaltonen 2006, 81.)

Performatiivinen moodi taas ajautuu jälleen askeleen lähemmäs fiktiivistä elokuvaa ja askeleen kauemmas informatiivisesta, dokumentaarisesta tyylistä. *Performatiivisen*

moodin alle jäävät elokuvat ensisijaisesti esittävät, eivätkä referoi tarinoita tai tapahtumia. (Aaltonen 2006, 82.)

Nicholsin moodiluokituksen mukaan arvioituna *Kun neljästä tuli yksi* olisi *informatiivisen moodin* alle lukeutuva, vaikkakaan tuotteessa ei ole kertojanääntä. Nimiplanssit sekä kahdessa taitekohdassa tarinan kulkua vauhdittavat välitekstit sen sijaan osuvat informatiivisen moodin sisälle.

2.3 Ohjaaja dokumenttielokuvan pilottina

Fiktio ja dokumentin ohjaaminen eroavat radikaalisti toisistaan. Voi sanoa, että fiktion ohjaajalla on niin sanotusti kaikki langat käsissään. Ohjaaja voi vapaasti päättää, mitä ja miten kameran edessä tapahtuu, ja miten se tulee taltioiduksi. Ottojakin voi, budjetista riippuen, olla teoriassa rajattomasti. Dokumenttielokuvan ohjaaminen, mikäli tällaista termiä uskaltaa edes käyttää, on enemmän sukua tuottamiselle ja toimittamiselle. Dokumentin ohjaaja pyrkii olemaan tiukassa kontaktissa elokuvan henkilöiden kanssa kuvaustilanteessa ja pysymään samalla tietoisena kuvausympäristöstä ja kuvaustilanteeseen sekä kuvattavaan vaikuttavista tekijöistä. Elokuvantekijä Seppo Rustanius puhuu sanattomasta ohjauksesta: tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että haastattelutilanteissa hän antaa palautetta eleillään ja ilmeillään. (Aaltonen, 2006, 137)

”Yksinkertaisesti sanoen ohjaaja hallitsee kokonaisuutta sen mukaan kuinka hyvin hän pystyy yhdistämään erilaisia osatekijöitä niin, että lopputulos olisi enemmän kuin osatekijöidensä summa” (Hyytiä, 2004, 63).

Vaikkakin Riina Hyytiä käsittelee kirjassaan *Ennen kuin kamera käy* lähinnä elokuvateatterilevitykseen päätyvän fiktion työprosessista ja käsittelee myös ohjausta tästä näkökulmasta, voidaan näkemystä pitää osuvana myös dokumenttielokuvan puolella. Hyytiä puhuu myös ohjaajalle asetettavasta paradoksista, jossa juuri ohjaaja on se, joka tuo teokseen oman erikoislaatuisuutensa, mutta toisaalta sopeutuu vallitseviin tai jo valmiiksi rajoitettuihin olosuhteisiin. (Hyytiä, 2004, 63)

Edellisiin ajatuksiin ja omaan kokemukseeni nojautuen voisinkin todeta, että dokumenttielokuvan ohjaaminen on konkreettisessa mielessä enneminkin tuottajan ja toimittajan työn risteytys, ryyditettynä ripauksella käsikirjoittajaa – teos kun käsikirjoittaa itseään aina myös odottamattomiin suuntiin kuvaus- ja haastattelutilanteessa. Ohjaajan käsite ja rooli onkin dokumenttielokuvan parissa plastinen ja varsinainen ohjausprosessi saat-

taa olla hienovaraisuudessaan ja ristiriitaisesti myös laajuudessaan näkymättömissä, prosessin sisäisenä ja alati muuttuvana osana. Michael Rabinger toteaa teoksessaan *Directing the documentary* seuraavasti:

”Monet kokeneet ohjaajat toimivat vatsanpohjatuntumalla, joka on tosiasiaissa sisäistetyn logiikan prosessointia. Työskentelemällä ennemminkin vaistomaisesti kuin suunnitelman pohjalta he tunnistavat mikä tulee toimimaan ja mikä on vaikuttavaa.” (Rabinger, 2009, 19. Oma suomennos)

3 Toimeksiannosta työryhmään

Vaikka kyseessä ei ole valtakunnallisesti uutisoitavasta tai leviävästä julkaisusta, on askel tutkijan kirjoittamasta kirjasta DVD-julkaisuun huomattavasti suurempi muutos muodon kuin sisällön puolesta. Suurin erotus on nykyajan trendien mukainen: Asiantuntijuus on hajautettu tutkijan sijaan haastateltaville, eikä asiaa esitetä yhden suun tietona, vaan ennemminkin henkilökohtaisena kokemuksena eletystä elämästä.

Kun sovin tilaajan, eli Tuomiorovasti Matti Poutiaisen kanssa työn vastaanottamisesta, ei seurakunnalla ollut vielä minkäänlaisia suunnitelmia projektin etenemisen suunnasta tai muodosta – vain vasta keksitty visio siitä, että mikäli minä suostun projektiin, se toteutetaan, tavalla tai toisella. (Liite 1, kirkkoherran toimeksianto)

3.1 Työryhmä

Ensimmäisessä tapaamisessa sovittiin, että koolle kutsutaan työryhmä, jota tuossa vaiheessa kutsuttiin nimellä käsikirjoitustiimi. Tiimiin kuului johtava kappalainen (pappi), ylivahtimestari (suntio), johtava nuorisotyöntekijä, seurakunnan tiedottaja, kuvaajana toimiva seurakunnan studioisäntä ja minä, nimikkeellä ohjaaja. Audiovisuaalisen alan kokemusta minun ja kuvaajan lisäksi ei ollut kellään. Johtava nuorisotyöntekijä oli toki esim. kuvaajani esimies ja jossain määrin perillä tämänkaltaisen työn haastavuudesta ja kestosta, mutta ei kokemusta sen varsinaisesta tekemisestä teemojen ideointitasoa pidemmälle. Tiedottajan ja kuvaajan lisäksi työntekijät seurakunnan puolelta oli valittu

toteuttavaan ryhmään lähinnä siltä pohjalta, että he olivat olleet töissä talossa jo ennen yhdistymistä, ja vaihtelevin roolein mukana sekä yhdistymisen että hallinnon uudistuksen toteuttamisessa. (Liite 1, kirkkoherran toimeksianto)

Ensimmäisissä tapaamisissa yritimme selkiyttää mitä oikein olemme tekemässä, ja mistä lopullisen tuotteen tarkalleen ottaen tulisi edes kertoa. Voidaan sanoa, että koko videon varsinainen aloittava aivomyrsky käytiin läpi vasta ensimmäisessä työryhmän kokouksessa. Sitä ennen ei kenelläkään, tilaaja mukaan lukien ollut käsitystä siitä, millaiseksi elokuva olisi muodostumassa.

3.2 Työnjako

Selvää oli, että *Kun neljästä tuli yksi* työryhmä saatiin kasaan, ei mikään edellisessä kappaleessa mainituista työnjakoperiaatteista tulisi sopimaan tähän projektiin. Oma toiveeni oli, että sen sijaan - tai lisäksi, että työryhmällä oli puheenjohtaja tai koollekutsuja, olisi sille myös saatu tuottaja, joka olisi helpottanut varsinaisen työn etenemistä, sopimalla haastatteluja, haastattelupaikkoja ja kertomalla etukäteen mistä on kyse. Kuten seuraavasta käy ilmi, olisi tuottajalle tosiaan ollut tarvetta.

Haastattelupaikoista työryhmällä oli toive, että kaikista kirkoista olisi videolla vähintäänkin ulkokuvat, mahdollisuuksien mukaan myös sisältä. Luonnolliseksi vaihtoehdoksi tuli kuvata haastatteluita kirkoissa ja seurakunnan tiloissa, mikä ei ole lainkaan niin yksinkertaista – tiloihin pitää rekisteröidä varaus koko Helsingin seurakuntayhtymän kattavan järjestelmän kautta, johon ei tietystikään voi antaa oikeuksia ulkopuolisille. Jokainen varaus ja peruutus piti hoitaa puhelimitse seurakuntasihteerin kautta, näkemättä varaustilannetta. Luonnollisesti seurakunnan säännöllinen toiminta, sekä tilojen että työntekijöiden työaikojen suhteen, meni tällaisen erikoisprojektin edelle, ja lopulta haastateltavan, paikan, ja kuvaajan saaminen samaan aikaan samaan paikkaan ei ollutkaan niin yksinkertainen asia. Siitäkin huolimatta, että asianomaiset olivatkin siihen velvoitettuja työnsä puolesta – haastatteluun osallistuminen oli määrätty työtehtävä, josta poikkeuksellisesti tosin sai kieltäytyä.

Koska kukaan työryhmästä ei tuntunut saavan selkeää kuvaa toivomanikaltaisen tuottajan roolista, saati sitten innostumaan sellaista harteilleen ottamaan, päätin luopua ajatuksesta, ja hoitaa tehtävän itse. Kaiken järjen mukaan olisi ollut muutenkin viisasta pilkkoa työalueita vaikkapa työparien ratkottaviksi, esimerkiksi käsikirjoituksen tai taus-

tamateriaalin etsimisen suhteen. Työryhmän jokaisella jäsenellä oli kuitenkin oma täysipäiväinen työ hoidettavana, joka ajoi projektin edelle. Välillä työryhmän tapaamisissa mikään kysymysmerkin alle jätetty asia ei ollut edistynyt millään tavalla, ja kokous lähinnä kertasi, mitä on tehty ja mitä tulevaisuudessa pitäisi tehdä.

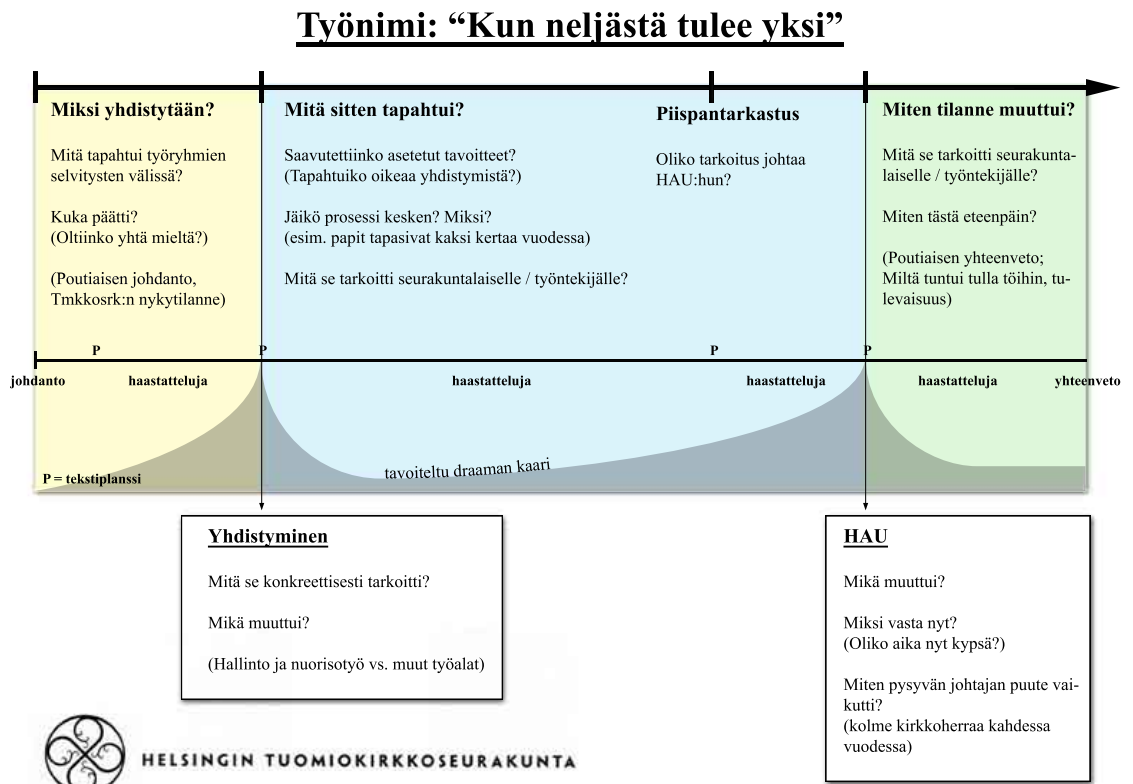
Loppujen lopuksi oikeastaan kaikki varsinainen työ jakautui kolmen henkilön harteille: Minun lisäksi sekä kuvaajan että tiedottajan. Minulle tehtäviini kuului ohjaaminen, tuottaminen, toimittaminen, kuvaussuunnittelu ja pääosa leikkaamisesta. Kuvaaja hoiti kuvaamisen, äänittämisen, äänen- ja DVD:n jälkityöt, sekä kiekon että vihkosen painattamisen että graafisen ilmeen. Seurakunnan tiedottaja puolestaan toimi kokouksissa sihteerinä sekä kokosi ja toimitti kirjallisen materiaalin kansivihkoseen. Muun työryhmän varsinainen anti valmiiseen lopputulokseen jäi alkuideoimisen ja haastateltavien valinnan jälkeen melko pieneksi.

4 Haastattelut: Mielipiteitä vai näyttelyä?

Dokumenttielokuvan erottaa mainoksesta ja fiktiosta erityisesti se, että dokumentin haastateltavat puhuvat omalla suullaan, eivät käsikirjoituksesta – eivät ainakaan muusta käsikirjoituksesta kuin omastaan. Kuitenkin haastateltavien valinnalla ja siinä, kuinka aihe esitellään haastateltavalle voidaan vaikuttaa huomattavasti vastauksien luonteeseen. Samoin tietysti toimittaja kysymyksenasettelullaan yrittää vaikuttaa vastauksen tyyliin, mutta ero käsikirjoitettuun tekstiin on kuitenkin edelleen kuin yöllä ja päivällä.

Kun *Kun neljästä tuli yksi* -projektiin lähdettiin, oli minulla visio siitä, että ryhmän tulisi valita kolme – neljä ydinhenkilöä aiheen tiimoilta, joista sitten tehtäisiin syvähaastattelut joiden pohjalta koostettaisiin ennemminkin tunnepohjainen kuva yhdistymisestä ja sen vaikutuksista ja seurauksista. Koska tunsin seurakunnan entuudestaan, ja olin työskennellyt siellä aikaisemmin, mieleeni tuli joitakin mielipiteiltään voimakkaita työntekijöitä, joiden suulla saataisiin taatusti dokumenttiin vastakkainasettelua ja väriä. Kuitenkin jo toimeksiannon nähdessäni huomasin toiveeni haihatteluksi: ”Haastateltavina tulisi olla työntekijöitä kaikilta työaloilta, luottamushenkilöitä ja seurakuntalaisia.” (Liite 1, kirkkoherran toimeksianto)

Tiesin, että dokumenttiin halutaan ehdottomasti mukaan piispat Eero Huovinen ja Mikko Heikka, ja kun työaloja on kymmenisen kappaletta ja luottamushenkilöitäkin riittävästi, tuntui määrä mahdottomalta. Lopulta koko kerrontatapa oli muutettava ikään kuin elokuvan bonus-DVD:llä sijaitsevien making of -pätkien mukaiseksi: Kukin kertokoon vain siitä mitä parhaiten tietää, lyhyissä makupaloissa.

Kuvio 1 (Liite 3): Graafinen työsuunnitelma käsikirjoituksesta

Pääsin työryhmässä jonkun verran vaikuttamaan haastateltavien valintaan, mutta käytännössä päätyöni tässä vaiheessa oli yrittää pitää haastateltavien määrä edes jossain määrin aisoissa. Olimme kuvaajan kanssa luoneet aiheeseen liittyvien tapahtumien pohjalta ja niiden tärkeyteen perustuvan aikajanan, johon rakensimme viitteellisesti aristoteelisen kaavan mukaan alun, keskiosan ja lopun fiktiivisine draaman kaarineen – ikään kuin graafisen minikäsikirjoituksen käännekohtineen. (Liite 3, Graafinen käsikirjoitusrunko)

4.1 Ennakkosensuuria ja suuntaa haastateltavien valinnoilla

Tähän mennessä haastateltavien valinta oli ollut lähinnä nimilistausta niistä henkilöistä jotka olivat olleet tärkeissä rooleissa itse yhdistymisen aikaan: Konsultteja, ulkopuolisia tutkijoita ja viisitoista vuotta sitten työnsä lopettaneiden työryhmien puheenjohtajia. Ei osattu erottaa tiedon ja tunteen kantoja, eikä kiikarissa ollut, että asioihin oli valittava joku näkökulma. Edellä mainittua janaa esitellen ja sen jatkuvasti ja konkreettisesti esillä pitäen yritimme saada muun työryhmän ymmärtämään draaman kaaren tärkeyden, ja saamaan otteen siitä että elokuvassa tulisi tosiaan olemaan alku, keskiosa ja loppu, joka tulisivat tapahtumaan vain ja ainoastaan haastattelujen kautta – ei olisi mitään maagista elokuvallista keinoa, joka sitoisi kaiken yhteen jos sisältö ei sitä tukisi. Mikäli kaikki toivotut haastateltavat olisi mahdutettu mukaan, olisi lopputulos pitänyt paisuttaa vähintään puolen tunnin, lähemmäs neljänkymmenen minuutin mittaan. Kun suunnitelmissa oli noin kahdenkymmenen minuutin esitys, eikä aihe todellakaan ole sieltä mediaseksikkäimmästä päästä, oli karsintaa tehtävä isolla kädellä.

Toimeksiannon mukaan ”Kokonaisuuden tulee olla yhteyttä ja tulevaisuutta rakentava, mutta mukana olisi myös kriittisiä äänenpainoja.” (Liite 1, toimeksianto). Haastateltavien valintaan tämän voisi suomentaa vaikkapa näin: Haastateltavien ei tarvitse olla samaa mieltä, kunhan vetävät samaan suuntaan. Tämä lähtöajatus luonnollisesti karsi ääripäätä jääräpäisimmistä yhdistymisen vastustajista, ja ohjasi jossain määrin jopa leikkausprosessia. Kun tehdään historiikka ja välitilinpäätöstä pitkästä ja raskaasta hallinnollisten prosessien sarjasta työpaikassa, joka jatkaa työskentelyään normaalisti, tämä on fiksuakin. Toki se karsii ääneen pääsevien mielipiteiden monimuotoisuutta, mutta ei tee lopputulosta kuitenkaan valheelliseksi. Työyhteisö jatkaa eloaan ja työtään haastatteluiden jälkeenkin, eikä dokumentin tekemisen ole tarkoituskaan toimia sisäisenä reflektiona tilanteen kehittymisestä tai kartoitusta mahdollisten jatkotoimenpiteiden varalle, vaan enneminkin ajanjakson päättävänä tutkielmana.

4.2 Kysymyksenasettelun problematiikkaa

Kysymyksenasettelussa minulle annettiin teoriassa vapaat kädet. Haastateltavat oli jaoteltu työryhmässä karkeasti aikakausittain, eli kuvaajan kanssa suunnittelemani fiktiivisen käsikirjoitusrungon värien mukaan (Liite 3, Työryhmän muistiot, 7.10.2008) ja palavereissa oli käyty läpi, mitä kustakin alueesta varsinaisesti haluttaisiin irti. Kysymysten muotoilu ja varsinainen haastattelutyö oli minulla, ja tein valmiin kysymysrungon, jota käytettiin melkein kaikkien haastatteluiden pohjalla. Tietysti muokkasinkin kysy-

myspatteria aina ennen haastattelua ja sen aikana, ja tein tarkentavia kysymyksiä, aina haastateltavan ja tilanteen mukaan.

Pidin mukana läpi kaikkien haastatteluiden tiettyjä runkokysymyksiä, ja käytin niitä aina mahdollisuuksien mukaan, vaikka olisin arvellut, ettei haastateltavalla ole juuri kyseiseen asiaan paljoakaan sanottavaa, sillä halusin saada mahdollisimman suuren hajonnan vastausten kirjoon ja ilmaisutapaan itsellään ehkä puisevaankin aiheeseen. Saattoin kysyä vaikkapa yhdistymisestä ihmiseltä, joka on tullut seurakuntaan vasta yhdistymisen ja hallinnon uudistuksen jälkeen, sillä näin isosta prosessista kaikilla on jonkinlainen mielipide, tai ehkä ennen kaikkea mielikuva, joka on muodostunut kuulopuheista, tiedonmurusista ja seurakunnan nykyisestä arjesta. Yhteenkään kysymykseen ei vastattu, että en tiedä asiasta, vaan enneminkin tyyliin ”itsehän en ollut tuolloin vielä talossa, mutta sen pohjalta miten nykyisin toimitaan...” ja niin edelleen. Asian hyvin tuntevalla saattaa olla hyvinkin erilainen käsitys tapahtumien vaikutuksista nykypäivään kuin jälkikäteen kelkkaan hypänneen työntekijän.

Mikäli juttu ei haastateltavan kanssa lähtenyt luonnollisesti luistamaan, pidin kysymykset urheiluhaastatteluhenkisen yksikertaisena. Osin pitääkseni haastattelun momentin kulkemassa, osin saadakseni haastateltavan kaivelemaan omaehtoisesti muistinsa syövereitä. Kyseessä oli kuitenkin jo vanha, hitaasti edennyt ja hajanainen hallinnollinen asia, joka ei jätä voimakkaita muistijälkiä kuin joistakin pääkohdistaan. Yleensä prosessien yksityiskohtien kaivelu sai aikaan jonkinlaista tunteellistakin vastinetta aikaiseksi ja täten lisäsi materiaaliin monimuotoisuutta.

5 Valmistuvan työn haasteita – kuka päättää?

Kun suurin osa materiaalista oli koossa, olimme sopineet materiaalin esikatselua varten kaksi sessiota. Toisessa katseltiin raakamateriaalia, jonka minä ja kuvaaja olimme siistineet alkulämmittelyistä, keskeytyksistä ja muista häiriöistä puhtaaksi. Todellisuudessa tässä vaiheessa tapahtui myös melko lailla ennakkosensuuria meidän puoleltamme. Tietysti jätimme pois suurimman osan materiaalista, joka olisi ollut vaikeata leikata mukaan, eli jos päällä oli häiritseviä ääniä, haastattelu keskeytyi jostain syystä kesken ajatuksen tai vaikkapa kiusallinen hikka tai muu haastateltavan ”virhe”. Mutta

pois jäi myös ehjää materiaalia josta näimme heti, että yhteensopivuus muun materiaalin kanssa tulisi olemaan vaikeata saavuttaa. Pois jäi myös materiaalia, joka oli jaarittua asian ympäriltä tai liian organisaatiokaaviokeskeistä tyøjargonia täynnä.

Raakaleikkaus tässä vaiheessa oli siis sekä siivoamista, tiivistämistä ja aiherajausta itsesuojelun hengessä. Tiesimme hyvin, että joitain poistamiamme pätkiä olisi joidenkin työryhmän jäsenten puolesta toivottu mukaan, ja että niiden sisällyttäminen olisi tuottanut valtavasti lisätyötä, uusintahaastatteluita ja mahdollisesti lisähaastateltavien tuomista mukaan. Kaikki tämä olisi tietysti ollut mahdollista toteuttaa rajattomalla budjetilla, aikataululla ja dokumentin pituuden rajoituksista välittämättä. Näin ollen voidaan ehkä sanoa, että tämä leikkausvaihe oli ehkä projektin kokonaisuuteen kannalta kaikkein merkittävin osa.

Ensimmäisessä katselmuksessa lähinnä todennettiin, että materiaali on sitä mitä on ollut tilauksessa, ja että mitään merkittävää ei ollut jäänyt ulkopuolelle. Kaksi työryhmän jäsentä oli vielä haastatteleematta, ja heidät oli tarkoituksella jätetty vasta myöhäisempään vaiheeseen, toimittamaan paikkaavaa roolia, jos jotain olennaista kokonaistarinan ymmärtämiseksi olisi jäänyt puuttumaan. Ensimmäisen katselun jälkeen sovittiin, mistä kysymyksistä työryhmän haastateltavat jäsenet saisivat alustaa. Näin heidän haastattelumateriaalia päästiin käyttämään avauksina aiheeseen tai siltoina aiheen sisällä, mikä helpotti melkoisesti seuraavan leikkausvaihetta.

Seuraavassa raakaleikkauksen katselmuksessa elokuvalla oli jo selkeä muoto ja suunta. Kaikki grafiikat ja musiikit puuttuivat vielä, mutta haastattelut olivat suunnilleen paikallaan ja draaman kaari alkoi muotoutumaan. Tässä vaiheessa työryhmä ei enää ehdottanut suurempia muutoksia – lähinnä toiveita että täytekuvissa voisi esiintyä kaikki seurakunnan kirkkorakennukset jne. Sisältöön ei enää puututtu juuri millään tavalla, joitain irtonaisia kysymyksiä lukuun ottamatta. Kaikki sisällölliset valinnat saivat kuitenkin siunauksen lyhyen perustelukierroksen jälkeen.

Kuva 2: Ruudunkaappaus elokuvasta *Kun neljästä tuli yksi*. Kuvassa työryhmän puheenjohtaja, kappalainen Marja Heltelä.

Kummassakin raakaleikkausvaiheessa työryhmän kokemattomuus audiovisuaalisten tuotantojen saralla tuli melko selkeästi ilmi. Monet asiat, joissa ryhmän mielestä oli puutteita tai ristiriitaisuuksia, myös sisällöllisesti, ratkesivat riittävän perusteellisella selityksellä, miksi joihinkin valintoihin oli päädytty.

Viimeisen kerran dokumenttia katsottiin vielä vajaalla työryhmällä yhdessä ennen sen lähettämistä painoon. Tässä vaiheessa ei muutettu mitään, kyseessä oli lähinnä henkisen selkääntaputtelun ohjelmanumero, jossa kaikki saivat kokea ylpeyttä tekeleestä, jonka työstämiseen olivat osallistuneet tavalla tai toisella.

6 Yhteenveto

Tässä projektissa ohjaaja otsikon mukaisesti joutui sekä ohjaajan, konsultin että opettajan palleille, monien muiden nimikkeiden ohella. *Kun neljästä tuli yksi* oli projektina haastava, koska selkeätä työnjakoa tai työsuunnitelmaa oli hyvin vaikeata saada aikaiseksi. Kokoukset saattoivat sisältää täysin samat asiat kuin edelliselläkin kerralla, sillä mikään muu ei välttämättä ollut edistynyt kuin kuvaukset. En tällä väitellä, että työryhmä olisi ollut laiska tai saamaton – vain sitä, että projektin työnkulun hallinta ei ollut varsi-

naisesti kenenkään käsissä. Ennen kaikkea tuotantoon olisi kaivattu rautaisella kädellä sitä suitsivaa tuottajaa. Ohjaaja voisi tällaisessa työssä ottaa myös tuottajan roolin, mutta työryhmään oli jo määrätty koollekutsuja. Tässä tapauksessa hän oli myös kokosten puheenjohtaja ja linkki työn tilaajaan, eli ohjaajaa lukuun ottamatta koko työryhmän ylimpään esimieheen. Jos lähtisin uudestaan vastaavaan projektiin, yrittäisin sopia itselleni ohjaamisen lisäksi tietyn tuottajan ominaisuuden, esimiesaseman suhteessa projektiin.

Työryhmän panoksesta huolimatta lopputulokseen vaikuttaneet suuret käännekohdat olivat ohjaajan käsissä. Ensimmäinen merkittävästi dokumentin muotoon vaikuttanut käänne oli kuvaajan kanssa suunnittelemamme kuvitteellinen draaman kaari. Tämän esiteltyämme näin valojen syttyvän yhdessä jos toisessakin päässä palaveripöydässä. Lopputulosta katsoessa se myös noudattaa hämmästyttävän tiiviisti tätä ensimmäistä, karua, visualisoitua käsikirjoitusta. (Liite 3, Työryhmän muistiot, 7.10.2008.)

Toinen merkittävä vaihe oli ensimmäinen raakaleikkaus, oikeastaan raakasiivous, jossa surutta otin mukaan mielestäni aihetta palvelevaa materiaalia ja heitin digitaaliselle kaatopaikalle haastattelupätkiä, joista en pitänyt. Kukaan muu ei kuvaajan ja yksittäisten haastateltavien lisäksi tiennyt, mitä jätettiin pois, eikä kukaan sitä jälkikäteen osannut kaivatakaan. Jälkikäteen ajateltuna tämä lienee eniten lopputuloksen sävyyn ja muotoon vaikuttanut työvaihe koko projektin aikana.

Kolmannet, ohjaaja-toimittajan roolini suoran vaikutuksen alla olleet työvaiheet olivat tietysti itse haastattelut ja lopullinen leikkaus. Koska kysymyksenasettelulle ja itse haastattelutilanteiden suunnittelulle jätettiin vapaat kädet eikä kukaan valvonut tai seurannut haastattelujen tekoa, on käden jälki siellä tietysti suuri. Pidän silti edellisissä kappaleissa mainitsemiani seikkoja tätä käsityötä tärkeämpinä. Vaikka taiteilijan sielu näkee mielellään konkreettisesti kättensä jäljen, uskon että lisäämällä ulkopuolisen toimittajan tai leikkaajan projektiin, jälki ei olisi ollut merkittävästi erilainen.

Kun neljästä tuli yksi täytti lopulta kaikki tavoitteet jotka sille oli asetettu. Kaikki olivat lopputulokseen tyytyväisiä, joskin levyn painosmäärä oli asetettu kunnianhimoisesti liian korkealle. Ilmaiseksi jaetun DVD:n tuhannen kappaleen painoksesta liki kaksi kolmannesta lähetettiin takaisin muutaman vuoden päästä uusiokäyttöön ja kierrätykseen kiekot painaneelle firmalle. Julkaisu jaettiin luonnollisesti kaikille työntekijöille, luottamushenkilöille ja vapaaehtoisille, mutta se ei tehnytäkään enää kauppaansa seurakun-

nan tilaisuuksissa jaettuna. Vanha, lähinnä hallinnollinen asia ei jaksanut kiinnostaa riviseurakuntalaista uudesta formaatista ja hienoista kansista huolimatta.

Lähteet

Hyytiä, Riina 2004. Ennen kuin kamera käy, Helsinki: Ilmari design publications

Rabinger, Michael 2009. Directing the documentary, fifth edition, Focal press

Webster, John 1998. Dokumenttielokuvan käsikirjoittamisesta. Teoksessa Journalis-
mia! Journalismia? Toim. Kantola, Anu ja Mörä, Tuomo. Porvoo: WSOY

Aaltonen, Jouko 2006. Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa – Dokument-
tielokuva ja sen tekoprosessi, Helsinki: Like

Kippola, Ilkka; Sedergren, Jari. 2009. Dokumentin ytimessä – Suomalaisen dokumentti-
ja lyhytelokuvan historia 1904 – 1944. Porvoo: WS Bookwell Oy

Liite 2. Kirkkoherran toimeksianto

TOIMEKSIANTO

18.6.2008

Helsingin tuomiokirkkoseurakunta 10 vuotta – Videoprojekti

Asetan seuraavan työryhmän valmistelemaan Helsingin tuomiokirkkoseurakunnan 10-vuotisesta taipaleesta kertovaa videodokumenttia:

Marja Heltelä, kokoonkutsuja

Liisa Airaksinen

Mika Lehto

Petri Oittinen

Lari Lappalainen, ohjaaja.

DVD-levylle talletettava video kertoo yhdistyneen Helsingin tuomiokirkkoseurakunnan vaiheista henkilökerronnan avulla. Videota voidaan esittää loppukevällä 2009 10-vuotistilaisuuksien yhteydessä. Se voidaan lahjoittaa työntekijöille ja luottamushenkilöille sekä yhteistyötahoille. Sillä voi mahdollisesti olla laajempaa käyttöä (TV?) Ainakin osia siitä voitaisiin laittaa nettisivuillemme.

Videota tehtäessä tulisi ottaa huomioon mm. seuraavat seikat:

- Aikataulu: kuvaus syksyllä 2008, editointi keväällä 2009, valmis toukokuussa 2009
- Kerronta kuvaa koko 10-vuotiskautta keskittyen keskeisimpiin vaiheisiin:
  1. Yhdistymisen suunnittelu ja valmistelu sekä yhdistyminen 1999,
  2. HAU ja siihen liittyen Mikko Heikan lähtö ja vt. kirkkoherrojen aika (Hallikainen, Naukkarinen) sekä uuden tuomiorovastin tuleminen (2004-2006),
  3. 10-vuotisjakson päätös tulevaisuudennäkyineen, Agricola-projekti, profilointi, jne..HAU jakaa 10-vuotiskauden kahteen jaksoon: vanha aika (srkpiirit, pienet muutokset entiseen) ja uusi aika (työalat, suuri muutos entiseen).
- Kerrontaa voisivat viedä eteenpäin henkilöt, jotka ovat kokeneet koko historian (esim. Marja Heltelä, Petri Oittinen). Kunkin vaiheen kohdalla haastatellaan siihen liittyviä avainhenkilöitä.

- Keskeiset muutoksen avainhenkilöt (mm. Heikka, Huovinen, Hietanen, Huima, Nieminen, Mäenpää, jne.) tulisi taltioida. Mukana olisivat sekä yhdistymisen puoltajat että vastustajat.
- Videolla tulisi näkyä kaikki seurakunnan kirkot ja alueet.
- Haastateltavina tulisi olla työntekijöitä kaikilta työaloilta, luottamushenkilöitä ja seurakuntalaisia.
- Kokonaisilmeen tulisi olla yhteyttä ja tulevaisuutta rakentava, mutta mukana olisi myös kriittisiä äänenpainoja.
- Tarkoitus on taltioida keskeistä historiaa jälkipolville, asiallisuutta, ei niinkään viihdettä.
- Videon kesto olisi n. 20-25 minuuttia.

Ohjaaja Lari Lappalaisen kanssa on sovittu työn aloittamisesta elokuussa 2008. Kuvauksessa avustaa studioisäntämme Vili Lahti. Hankkeessa käytetään omia kuvaus- ja studiolaitteitamme.

Työryhmän tehtävä:

Työryhmän tehtävänä on suunnitella video ja huolehtia sen toteuttamisesta, DVD-levyille polttamisesta ja jakelun järjestämisestä. Ensimmäinen kokous tulee kutsua koolle heti lomien jälkeen elokuussa. Perusideaa tulee kehittää ja täsmentää. Ryhmän tulisi valita kuhunkin jaksoon sopivat haastateltavat ja luonnostella, mitä heiltä kannattaa kysyä.

Matti Poutiainen, tuomiorovasti

Liite 3. Tuomiorovastin kirje

Arvoisa vastaanottaja

Helsingin keskustan neljän seurakunnan – Agricolan, Johanneksen, Tuomiokirkon ja Vanhan kirkon - yhdistymisestä nykymuotoiseksi Helsingin tuomiokirkkoseurakunnaksi tulee 1.1.2009 kuluneeksi kymmenen vuotta.

Seurakunnan juhlavuoden kunniaksi julkaisemme 10-vuotishistoriikkina videodokumentin, jonka on määrä kertoa yhdistymisen vaiheista henkilökerronnan avulla.

Olen asettanut työryhmän valmistelemaan mainittua dokumenttia. Työryhmästä tul-
laan olemaan Sinuun yhteydessä videohaastattelupyynnön merkeissä. Toivon, että suh-
taudit historiikkihankkeeseemme myönteisesti.

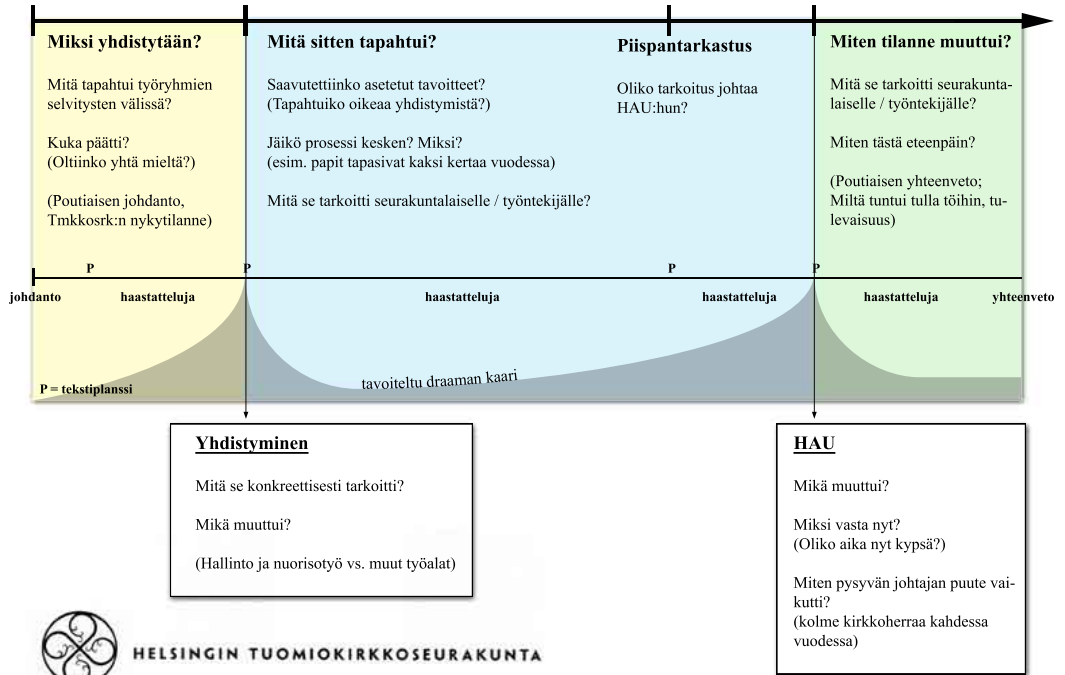
Siunattua syksyn aikaa!

Helsingissä 23.10.2008

Matti Poutiainen
tuomiorovasti

Liite 4. Graafinen käsikirjoitusrunko

Työnimi: “Kun neljästä tulee yksi”

Helsingin tuomiokirkkoseurakunta 10 vuotta – Videoprojekti

Aika: perjantai 22.8.2008 klo 8.30

Paikka: Helsingin tuomiokirkon sakaristo

Läsnä: Marja Heltelä puheenjohtaja

Mika Lehto

Petri Oittinen

Lari Lappalainen

Liisa Airaksinen sihteeri

Muistiinpanoja

Tuomiorovasti Matti Poutiainen on asettanut työryhmän ideoimaan ja tuottamaan Helsingin tuomiokirkkoseurakunnan 10-vuotistaipaleesta kertovan videon.

1. Historiikin sisältö

Videolla on tarkoitus kuvata Tuomiokirkkoseurakunnan 10-vuotistaipaleetta haastattelemalla prosessissa mukana olleita henkilöitä: omaa väkeä ja muita avainhenkilöitä. Näkökulma on omien työntekijöiden ja luottamushenkilöiden, mahdollisesti myös joiden seurakuntalaisten.

Videon neljä rajapyykkiä: vuonna 1999 tapahtunut neljän keskustan seurakunnan yhdistäminen, vuosien 2004–2006 suuri mullistus, hallinnon uudistus, jossa luovuttiin piirijaosta ja siirryttiin työalajakoon sekä nykyinen aika ja tulevaisuus. Tallenteen pituus on alle 30 minuuttia.

2. Tallenteen rakenne ja muoto

Videotallenteeseen ei saada liitettyä mukaan kaikkea mahdollista tietoa, koska esimerkiksi vuosilukujen luetteleminen ei oikein hyvin istu haastatteluformaattiin. Siksi päätettiin, että kuvallista esitystä tuetaan kirjallisella materiaalilla, jossa pystytään paneutumaan tarkemmin yksityiskohtiin. Näin ollen tallenteen muodoksi sopii parhaiten DVD, jonka kansikoteloon kirjallinen historiikki voidaan laittaa.

3. Julkistaminen ja jakelu

Video julkistetaan helatorstaina 21.5.2009 Hiippakunnan 50-vuotisjuhlamessun yhteydessä. Kutsuvieraille suunnattu julkistamistilaisuus pidetään iltapäivällä Tuomiokirkon kryptassa. Paikalle kutsutaan myös median edustajia.

Video jaetaan omalle henkilökunnalle, luottamushenkilöille ja joillekin seurakuntalaisille sekä laitetaan esille nettisivuille verkkoon sopivassa muodossa ja osissa. Lisäksi DVD tarjotaan medialle.

4. Aineisto ja DVD:n käsikirjoitus

Päätettiin kerätä ensin faktatieto, jonka pohjalta laaditaan käsikirjoitus ja valitaan haastateltavat. Marjan JET-työ ja HAU-raportti käsittelevät aihetta, Liisa käy lävitse Vanhan kirkon tiedottajan Minna Palomurron kuva-arkistoa sekä Petri ja Liisa kartoittavat, mitä muuta kuvamateriaalia ja lehtileikkeitä on olemassa 10-vuotisajanjaksolta.

Jatkossa kokouksiin osallistuu myös Vili Lahti.

5. Tuomiorovastin kirje haastateltaville

Tuomiorovasti lähettää kirjeen, jossa kerrotaan videon tarkoituksesta ja aikataulusta, niille henkilöille, joita on ajateltu haastatella videota varten.

6. Seuraavat kokoukset

Pidetään Vanhan kirkon takkahuoneessa

- tiistaina 9.9. klo 15
- perjantaina 26.9. klo 10 + lounas
- torstaina 16.10. klo 13.30
- perjantaina 14.11. klo 10

Aika: tiistai 9.9.2008 klo 15

Paikka: Vanhan kirkon takkahuone

Läsnä: Marja Heltelä(pj), Mika Lehto, Petri Oittinen, Lari Lappalainen, Liisa Airaksinen, Vili Lahti(siht)

1. Käytiin läpi edellisen kokouksen muistio

2. Videossa esille tulevat pääkohdat

- aikajana

- jaetaan jana joko kolmeen tai neljään osaan

- keskeiset käännekohdat

- Työryhmä esitti, että yhdistymistä ei tulisi. 30 päivän jälkeen yhdistyminen

päätettiin

- Hallinnon uudistuksen siirtyminen pitkälle tulevaisuuteen

3. Videon sisällön ideointia

keitä haastatellaan

keltainen

- Huovinen

- Heikka

- Mäenpää

- Amnell

- Huima

- Hietanen

- Kaija Salmela

- Root R?

oranssi

- Heikka

- Nieminen

- Hietanen

- Amnell

- Suikkanen

- Auli Kela

- Kiuru

sini-valkoinen

-

sini-vihreä

- Petri Laaksonen

4. Kirjallinen osio

- Liisa pääkirjoittajaksi, Vili grafiikat

5. Tuomiorovastin kirje haastateltaville

- ehdotettiin, että Petri kirjoittaa

6. Seuraavat kokoukset

- perjantaina 26.9. klo 10 + lounas

- torstaina 16.10. klo 13.30

- perjantaina 14.11, klo 10.00

7. Muita asioita

- Lari, Liisa ja Vili tekevät projektiaikataulun ja käsikirjoituksen pohjan valmiiksi muutamaa päivää ennen seuraavaa kokousta.

Helsingin tuomiokirkkoseurakunta 10 vuotta – Videoprojekti

Aika: tiistai 7.10

Paikka: Petrin huone

Läsnä: Marja Heltelä

Petri Oittinen

Muistiinpanoja

1. Haastateltaville lähetettävä kirje

- Petri oli laatinut pohjan, joka näytettiin Matille. Matti hyväksyi ehdotuksen.

2. Hastateltavat

- Keltainen: Eero Huovinen, Mikko Heikka ja Ruth Rosenlöf
- Sininen: Matti Amnell, Pertti Jokinen, Mikko Myllys ja Petri Laaksonen
- Vihreä: Matti Poutiainen, Teemu Laajasalo, Liisa Airaksinen
- Työalat: Pekka Suikkanen – kirkkomusiikki, Petri Oittinen – kirkonpalveluskunta, Mika Lehto + Nana Honkasalo – nuorisotyö, Lydia Rosenstein – diakonia, Marja Heltelä – papisto

3. Seurakuntaneuvoston varapuheenjohtajat

- 1999 Osmo Soikkeli
- 2000-2002 Klaus Raninen
- 2003-2006 Pertti Jokinen
- 2007- Petri Laaksonen

4. Löytyneitä dokumentteja

- Piispa Eero Huovisen kirje keskustan seurakunnille 31.8.1995
- Tuomiokapitulin esitys kirkkohallitukselle keskustaseurakuntien yhdistymisestä 13.3.1996
- Nippu kalvoja yhdistymisen alkumetreiltä

Helsingin tuomiokirkkoseurakunta 10 vuotta – Videoprojekti

Aika: tiistai 10.11.
Paikka: Vanhan kirkon takkahuone

Läsnä: Marja Heltelä
Petri Oittinen
Lari Lappalainen
Liisa Airaksinen

Muistiinpanoja

- Tärkeä oivallus oli, että videolla ei tarvita erikseen seurakuntalaisten näkökulmaa, koska luottamushenkilöt kelpaavat edustamaan kaikkia seurakuntalaisia.

Mitä kysymyksiä haastateltaville esitetään? Mitä olisi tapahtunut, jos yhdistymistä ei olisi tapahtunut

Helsingin tuomiokirkkoseurakunta 10 vuotta – Videoprojekti

Aika: 20.1.2009 klo 13–14
Paikka: Tuomiorovastin huone

Läsnä: Marja Heltelä
Petri Oittinen
Mika Lehto
Vili Lahti
Lari Lappalainen
Liisa Airaksinen muistioshteeri

Muistiinpanoja

5. DVD:n

- Valmiin DVD:n hinta noin 1–2 euroa kappale
- Painosmääräksi sovittiin 1000 kpl
- Annetaan omalla henkilökunnalle, seurakunnan luottamushenkilöille, vapaaehtoistoimijoille ja sidosryhmille.

6. Julkistaminen

- Päätettiin, että historiikki-DVD julkaistaan Elomessussa 6.9.09. Sopii hyvin yhteen seurakunnan yhteisen messun ja juhlatilaisuuden kanssa. Kryptassa on esityksiä puolen tunnin välein klo 12.30, 13, 13.30 ja 14.

7. Haastateltavat

- Tammikuun puolivälissä oli vielä haastattelemana Teemu Laajasalo, Petri Laaksonen, Mika Lehto, Marja Heltelä, Petri Oittinen ja Ruth Rosenlöf. Uudeksi haastateltavaksi tuomaan seurakunnan uuden työntekijän näkökulman ehdotettiin Kirsi Valkeapäättä.

8. Raakamateriaalin läpikäynti

- Tiistaina 17.3. työryhmä käy Agricolassa lävitse haastattelujen raakaineistoa, jota Lari ja Vili ovat jo etukäteen vähän työstäneet.
- Historiikki tekstimuodossa on myös silloin luonnosvaiheessa, samoin ehdotus DVD:n kansiksi.